

p3k

ANNA VOTICKÁ

Zachráněna v šanghajském ghettu

ANNA VOTICKÁ

Zachráněna v šanghajském ghettu

Nakladatelství P3K
Praha 2010

Kniha vychází s přispěním
Nadace Židovské obce v Praze.

© Anna Votická, 2010

© Nakladatelství P3K, 2010, 2011

ISBN 978-80-87186-04-6 (tištěná kniha)

ISBN 978-80-87186-11-4 (e-kniha pdf)

PŘEDMLUVA

Život Anny (Anky) Votické-Kantůrkové byl jako život milionů dalších Židů osudově poznamenán holokaustem. Také ona byla vytržena ze svých kořenů a mnoho členů její rodiny bylo zavražděno v koncentračních táborech. V čem je však tento konkrétní osud v jistém smyslu neobyčejný, je skutečnost, že je spojen s židovským ghettem v čínské Šanghaji, kde se svou rodinou přežila druhou světovou válku.

V autorčině rukopisu, který byl prvotně editován Teresou Ho a Cameron Moser, s nimiž se seznámila během svých montrealských přednášek o holokaustu, sugestivně působí hledání způsobu, kterak uniknout z republiky okupované Hitlerem, co všechno pro to podnikli její manžel Arnold i další příslušníci rozvětvené rodiny, zkušenost se způsobem života v pro nás exotické východní Asii, stejně jako dramatické okolnosti „druhé“ emigrace z republiky po únorovém převratu v Československu a konečně i nelehké začátky nového života ve svobodné Kanadě.

Svůj životní příběh zaznamenala Anna Votická především pro své potomky. Celá řada jejích vzpomínek má tak ryze rodinný a osobní charakter. Po dohodě s autorkou jsme některé z nich do českého vydání nezařadili, pietně je ponechali pouze v anglickém rukopisu, určeném pro rodinu a nejbližší přátele, a akcentovali jsme všeobecně sdělnější linku jejího vyprávění.

Jak píše Anna Votická, dnes sedmadevadesátiletá dáma žijící v kanadském Montrealu, v závěru rukopisu, „každý, mladý i starý, by měl vědět, co se nám stalo v letech 1938–1945“. A to je i důvod – vedle snahy přiblížit tuto v našem prostředí málo známou kapitolu šoa – proč jsme se rozhodli tento poměrně útlý rukopis zprostředkovat českému čtenáři.

Redakce

PRVNÍ ROKY ŽIVOTA

Narodila jsem se bezmála před sto lety 5. července 1913 rodičům Maxovi Kantůrkovi a Hedvice Kantůrkové-Kohnové. (Rodiče byli oddáni v pražském Karlíně. Stejný rabín – dr. Hirsch – oddal později i mne.) Naše rodina žila v Brandýse nad Labem, tehdy ještě v Rakousku-Uhersku. Byli jsme čeští Židé, obzvláště tatínek byl velký český vlastenec. Měla jsem tři sourozence: Vildu (narozen 1907), Ernu (Arnošt, narozen 1908) a Lízu (narozena 1917).

Moje první vzpomínka pochází asi z roku 1917. Po smrti starého císaře Františka Josefa projížděl nový mocnář Karel naším rodným městem. To byla historická událost! Otec, který vedl obchod s pánským oblečením na náměstí, měl před obchodem provizorní pódium, abychom něco viděli. Mám mlhavou vzpomínku, jak naše rodina stojí na pódiu a já – sotva čtyřletá – mávám vlajkou.

V roce 1918 jsme se z Brandýsa odstěhovali do Prahy. Vilda tehdy dokončil základní školu a měl pokračovat na gymnáziu. Rodiče chtěli pro nás jen to nejlepší a považovali za samozřejmé, že nejlepší vzdělání dostaneme v Praze.

V Praze jsme se nastěhovali do bytu v Rybné ulici čp. 11. Naše služka Fanda přišla z Brandýsa s námi. Sloužila u nás už od roku 1908, dávno před tím, než jsem se narodila. Matka mi později vyprávěla o jedné epizodě, kdy od nás Fany na týden odešla.

Když se pak vrátila, matka se jí ptala, proč odešla. Nakonec přiznala, že jí její otec řekl, že v té době budou Židé dělat macesy z krve křesťanských panen. Matka jí vysvětlila, jak nesmyslná a krutá je to pověra.

Fanda u nás zůstala čtrnáct let – až do svého sňatku. Byla mi druhou matkou. Jakmile jsem se ráno probudila, běžela jsem se k ní přitulit do postele. Učila mě různým věcem včetně katolických modliteb (dodnes si některé pamatuji). Pokud to bouřlivá léta mého života dovoľovala, udržovala jsem s Fandou kontakt až do její smrti – i ona na to láskyplně vzpomínala.

V pronajatém bytě v Rybné jsme bydleli rok. Během celosvětové pandemie španělské chřipky jsme všichni onemocněli. Otec, jemuž jedinému bylo dobře, se o nás všechny staral. Tam jsem také začala chodit do školy. Tehdy jsem poznala dvě přítelkyně: Lidku Smolkovou a Martu Mautnerovou. Dlouho jsme udržovaly kontakty, později odjela Lidka s rodinou s námi do Šanghaje. Marta, její manžel Karel Peka a jejich dcera Alenka přežili koncentrační tábor v Terezíně.

Po roce koupil můj otec dům v Karlíně. Bydlela jsem tam do své svatby. Bylo tam osmadvacet nájemníků a mnoho dětí, všechny se staly našimi přáteli. Otec měl v tomto počínu společníka – bratra mé matky strýce Otta.

Prožili jsme šťastné dětství. V zimě jsme bruslili, lyžovali a sáňkovali. V šesti letech mne přijali do baletu. V deseti, když jsem začínala opravdu

dobře tancovat, mě matka odhlásila a poslala mě na gymnastiku – obávala se, že bych se chtěla stát baletkou. U nás doma vždycky zněla hudba. Bratr Vilda hrál na housle, já na klavír a můj bratr Erna na citeru – to byl tehdy módní hudební nástroj.

Byli jsme velmi soudržná rodina. Rodiče nikdy nejeli na dovolenou sami, dokonce i do kina nás vždy vzali s sebou.

Když mi bylo asi devět let (chodila jsem do třetí třídy), vrátila jsem se domů na oběd a náš byt byl plný lidí. Prostředí bylo dlouhý sváteční stůl jako na velké hostině. Divila jsem se, co se děje, až mi někdo řekl, že to je svatba. Vdává se Fanda a pak nás opustí. To mě šokovalo, plakala jsem a plakala.

Fanda a její manžel pan Nebeský odešli zpět do Brandýsa, do svého rodného města. Chyběla mi tolik, že mě maminka musela za ní poslat na letní prázdniny. Sestřička Líza jela se mnou a bylo nám tam všem moc krásně.

Prázdniny v srpnu skončily a obě jsme se vrátily do Prahy. Škola začínala 1. září a musely jsme se rychle dostat do obvyklého rytmu studia a sportů. Ale nebylo to vždycky stejné. Když mi bylo dvanáct, strávila jsem červenec a srpen v malé internátní škole v Teplicích, abych se učila německy. Majitelkou byla Němka, malá otlá dáma. Hovořily jsme jen německy a pohybovaly se mezi německými děvčaty. Bylo nám skutečně hezky. Chodily jsme také na hodiny plavání a každou sobotu do divadla na německé muzikály. V Teplicích žili manželé Bišičtí, přátelé mých rodičů, kteří také pocházeli z Bran-

DO BEZPEČÍ V ČÍNĚ

V sedm hodin večer jsme šli do jídelny na večeři. Bylo tam šero, světla nesvítila. Francie a Anglie byly ve válce s hitlerovským Německem, a proto hrozilo nebezpečí ponorkového útoku. V jídelně, kde byla tma, jsem řekla manželovi: „Proboha, je zde na palubě spousta starých lidí – a nemají žádné vlasy!“ Neptali jsme se jich na to, prostě jsme snědli večeři a šli spát.

U snídaně byli v jídelně titíž lidé. Viděli jsme, že nejsou staří, ale hlavy mají oholené! Později jsme se dozvěděli, že to jsou vězni propuštění z koncentračního tábora Dachau. Američtí Židé za ně zaplatili Němcům, Němci je minulou noc kamionem dopravili do přístavu v Terstu, kde je nechali jen s šaty, které měli na sobě. Neměli žádné kapesníky, kartáčky na zuby, nic – a byli očividně hladoví.

S některými z nich jsme se spřátelili. Když Arnold opouštěl Curych, dostal od mého bratra Vildy kufř s šatstvem. Lidé z Dachau byli tak zoufale potřební, že jsem mezi ně rozdělila obsah celého kufřu. Byl tam jednonohý muž, architekt. Pověděl nám svůj příběh z „kříšťalové noci“. Když SA přišli do jeho bytu, pozdravil a oznámil svoji hodnost důstojníka z první světové války. Jeden z mužů SA ho udeřil tak silně, že přeletěl místnost. Zbili ho a poslali do Dachau. Na lodi byl sám, bez rodiny.

Jiný muž byl z Holandska. Slyšel, že manžel dělal finančníka, a zeptal se, co má udělat s penězi,

až se dostane do Šanghaje. Než mu poradil, chtěl Arnold vědět, kde peníze jsou. Když uslyšel, že zůstaly v Holandsku, byl ohromen. „Proč jste je tam nechal?“ zeptal se, „proč jste je nepřevedl do Curychu, nebo na jiné bezpečné místo?“

„Holandsko bude určitě brzy obsazeno! Jděte hned ke kapitánovi a zavolejte do banky, aby peníze okamžitě převedli,“ poradil mu. Bohužel ten člověk Arnoldovu radu neposlechl. 10. května 1940, když jsme ještě byli na lodi, byly Holandsko a Belgie napadeny nacistickým Německem. Hned první noc v Šanghaji ho našli, jak zcela nahý pobíhá kolem domu. Přijali ho do ústavu pro duševně choré.

To jsou jen dva z mnoha příběhů lidí na lodi. Na cestě do Šanghaje jsme jeli přes Benátky, Suezský kanál, Aden, Singapur, Manilu a Hongkong. Opustit loď jsme mohli jen v Manile. Je to krásné město, ale bylo tam velké horko. Jinde jsme na pevnou zem vystoupit nesměli, protože jsme byli bez státní příslušnosti.

Do Šanghaje jsme přijeli v pátek 10. května o půlnoci. Z lodi jsme vstoupili do malé budovy, kde zpracovávali naše doklady. Po celém měsíci na moři jsme konečně stáli na pevné zemi. Když jsme opouštěli celní budovu, čekaly na nás stovky lidí. Byli to uprchlíci z Německa, Rakouska a Československa a vyhlíželi, jestli na lodi není někdo z jejich města. Vyvolávali Vídeň, Berlín..., ale nikdo nevolal Praha. Když jsem vyšla na ulici, na rameni jsem měla Věru a za ruku jsem držela Milana (manžel se staral o zavazadla). Přivítali mě německy: „Podívejte na

Max a Hedvika Kantůrkovi, rodiče Anky Votické ■
Anka se svou mladší sestrou Lízou a služebnou Fany (1920) ■
Anka a Arnold, ještě před svatbou, na procházce po Praze
(1930) ■ Autorka na fotografii z roku 1940

Paměti Anny Votické „Zachráněna v šanghajském ghettu“ zachycují životní příběh české rodačky židovského původu. Přibližují její život před válkou i po ní, těžištěm je ale líčení útěku před bezprostředním nebezpečím, které hrozilo evropským Židům, a popis života v šanghajském ghettu. Historie židovské komunity v Šanghaji je „jen“ epizodou v dějinách druhé světové války a holokaustu. Epizodou, která však znamenala záchranu pro přibližně dvacet tisíc Židů, kteří uprchli před nacisty. Paradoxně jejich přežití umožnil spojenec nacistického Německa – Japonsko.